

Netwerkvond: Kan Sub-Sahara Afrika 4 miljard mensen voeden in 2100?

woensdag 18 september 2019 | 19:30 - 21:00 uur | Kargadoor, Utrecht | 35 deelnemers

Bert Meertens gaf een uitgebreide analyse met veel data over overheidsbeleid, bevolkingsgroei en voedselvoorziening door de jaren heen, met opmerkelijke verschillen tussen landen en continenten. Wat betekent dit voor de voedselvoorziening in Sub-Sahara Afrika als de bevolking inderdaad zou groeien naar 4 miljard mensen in 2100, zoals de VN verwacht? Aan welke knoppen kan een overheid draaien om de ontwikkeling in een goede richting te sturen? Waarom lukt dat in het ene land beter dan in het andere land? Zie ook de [presentatie](#).

Voorwaarde voor een goede voedselvoorziening is in elk geval 'zelfbewust en ontwikkelingsgericht overheidsbeleid gericht op alle bevolkingsgroepen'.

Punten uit de analyse van Bert en de discussie:

Verskil in economische ontwikkeling tussen Azië en Afrika: Overheden in Azië zijn over het algemeen meer gericht op het hele land dan op de eigen achterban, resulterend in sterker beleid

Malthus' voorspelling: Malthus voorspelde een exponentiële bevolkingsgroei, uiteindelijk leidend tot sterfte door een gebrek aan voedsel. Deze voorspelling is niet uitgekomen, o.a. omdat de voedselvoorziening sterk gestegen is. Zijn voorspelling was een exponentiële groei van de bevolking versus een rekenkundige groei van de voedselproductie.

Achter de cijfers: Macro-economische gemiddelden vergelijken heeft als risico dat verschillen onopgemerkt blijven; verschillen tussen arm-rijk, tussen bevolkingsgroepen en regio's. Mauritius heeft bewust gekozen voor beleid gericht op alle bevolkingsgroepen, waardoor het gelukt is verschillen te verkleinen.

Land en water voor de landbouw: Bert berekende uit alle beschikbare data dat er in principe voldoende geschikt land beschikbaar is in Afrika om de bevolking te voeden, ook bij 4 miljard mensen. Zou water niet een beperkender factor worden ipv geschikt land? Regenval verandert door klimaatverandering en dat vergt aanpassingen in de landbouw.

Ontwikkelingsgerichte overheid: Landen in Afrika dreigen afhankelijk te worden van China, zoals voorheen van het beleid van Wereldbank en IMF. Er zijn echter steeds meer voorbeelden van overheden die hun eigen pad zoeken en volgen, ook tegen China in.

Maputo Declaration: In 2003 werd afgesproken 10% van de begroting in landbouw te investeren. Ethiopië, Rwanda en Mauritius doen dat, met succes voor de voedselvoorziening. Bert verwacht dat andere landen dit ook zullen gaan doen als zij de positieve effecten zien bij hun buurlanden. In 2014/2015 kwam de Malabo Declaration met vervolgfafspraken (*zie aanvulling, Malabo Declaration en NEPAD monitoring).

Landbouw en industrialisatie: Uitsluitend koffie (als grondstof) exporteren is onvoldoende, daarmee redt een land het niet. Er is verbreding nodig, ook andere cash crops, en industrialisatie tbv de eigen markt.

Lessen uit de ontwikkeling in Azië: In elk geval is een sterke overheid met goed beleid nodig. En stabiliteit, zonder corruptie en zonder strijd om grondstoffen.

Tegenstrijdige belangen: Regeringen hebben vaak belang bij lage voedselprijzen met name voor de stedelijke bevolking. Dit werkt vaak bevorderend voor import van voedsel en bevordert niet de toename van de eigen agrarische productie.

Onze rol vanuit het westen: Hoe kan een overheid ondersteund worden in het voeren van een 'sterk beleid'? Ligt de sleutel bij investering in de capaciteit van de overheid, of in industrialisatie, of in versterking van 'good governance' en 'beleid voor allen'? In elk geval succesvolle voorbeelden van andere landen delen. 'Civil society' organisaties spelen een belangrijke rol, die versterkt kan worden door samenwerking en extra ondersteuning. Een integrale aanpak is nodig, een coherent maatwerk pakket. Een blauwdruk bestaat niet.

Grondstoffenhandel als bron van corruptie: Als de wereldhandel beter gereguleerd wordt, wordt een belangrijke bron van corruptie weggenomen. Zo lang dat niet gebeurt, houden wij vanuit het westen de corruptie mede in stand.

Trigger voor succesvol beleid: Na de genocide heeft Rwanda gekozen voor ander beleid, gericht op de hele bevolking, als manier om de verdeeldheid tegen te gaan. De genocide was de trigger voor radicaal ander beleid, en met succes. In veel Aziatische landen was de angst voor communisme een trigger. Ethiopië heeft nu ook de weg naar een meer inclusief beleid ingeslagen; protesten van een beter opgeleide jeugd uit de belangrijkste bevolkingsgroepen was hier de trigger. Goed opgeleide jongeren zouden ook andere SSA-landen meer ontwikkelingsgericht kunnen maken.

Verstedelijking: In veel Afrikaanse steden wordt de markt nu gevoed vanuit het buitenland, ipv vanuit het eigen platteland en eigen industrie. Hier ligt een kans voor andere beleidskeuzes.

Beleid tav gezondheidszorg en onderwijs: Rond 1980 was het onderwijsbeleid in veel landen beter dan nu. Goed onderwijs en gezondheidszorg voor iedereen zijn essentiële onderdelen van ontwikkelingsgericht overheidsbeleid.

Aandacht voor landbouwbeleid: Er moet voldoende voedsel geproduceerd worden, vanuit een sterk eigen overheidsbeleid. Wat is daar vanuit Nederland aan ondersteuning en beleid voor nodig? In elk geval meer aandacht voor landbouwbeleid; die focus is de laatste jaren sterk verminderd.

Braindrain: Veel Afrikaanse intellectuelen werken in het buitenland. Zij zouden in eigen land meer kans moeten krijgen (voldoende werkgelegenheid, inclusief beleid gericht op alle bevolkingsgroepen)

Ketenaanpak: In o.a. Mozambique wordt gewerkt aan initiatieven om de hele keten te verbeteren, van productie tot opslag en verwerking van voedsel.

China versus IMF en Wereldbank: Afrikaanse landen worden steeds minder afhankelijk van IMF en Wereldbank, en hun knellende eisen die tot een grote schuldenlast en eenzijdig beleid hebben geleid. Ook China, Brazilië en Arabische landen investeren steeds vaker in Afrika. Die stellen hun eigen eisen bij investeringen. Ook institutionele beleggers zoals hedgefondsen verschaffen in toenemende mate leningen. De uitdaging is om daar een zelfbewust beleid tegenover te stellen.

* AANVULLING - Malabo Declaration en NEPAD monitoring

Malabo Declaration, NEPAD en andere Afrikaanse initiatieven: In 2003 werd in de Maputo Declaration afgesproken 10% van de begroting in landbouw te investeren, zie oa

<https://www.nepad.org/caadp/publication/au-2003-maputo-declaration-agriculture-and-food-security>. Ethiopië, Rwanda en Mauritius doen dat, met succes voor de voedselvoorziening. De Malabo Declaration is sinds 2014/2015 de opvolger van de Maputo Declaration, met 'Compact Agreements'

(CAADP) per land, die vertaald zijn in 'National Agricultural Investment Plans' (voor overheid, donoren en bedrijfsleven). De voortgang wordt gemonitord door NEPAD (New Partnership for Africa's Development) een agency van de African Union, zie oa

<https://www.nepad.org/caadp/publication/inaugural-biennial-review-report-african-union-commission-implementation-malabo>

Country overall progress for implementing the Malabo Declaration for Agriculture transformation in Africa											
<p>Against the 2017 Benchmark of 3.9 out of 10 which is the minimum score for a country to be on track for implementing the Malabo Declaration, countries which score (out of 10) appears in "green" are ON TRACK, and countries which score appears in "red" are NOT ON TRACK for the 2017 reporting exercise to the January 2018 AU Assembly.</p>				Algeria	Angola	Benin	Botswana	Burundi	Burkina Faso	Cameroon	Cabo Verde
				n.a	2.1	4.3	4.4	4.7	4.2	2.1	4.6
Central African Rep.	Chad	Comoros	Congo	Côte d'Ivoire	DR Congo	Djibouti	Egypt				
2.4	2.2	n.a	2.8	3.5	1.4	3.2	3.4				
Equatorial Guinea	Eritrea	Ethiopia	Gabon	Gambia	Ghana	Guinea	Guinea-Bissau				
3.6	n.a	5.3	2.9	3.1	3.9	3.3	n.a				
Kenya	Lesotho	Liberia	Libya	Madagascar	Malawi	Mali	Mauritania				
4.8	3.7	0.9	n.a	3.1	4.9	5.6	4.8				
Mauritius	Morocco	Mozambique	Namibia	Niger	Nigeria	Rwanda	Rep. A. Saharawi				
5.0	5.5	4.1	4.1	3.5	3.4	6.1	n.a				
São Tomé & Príncipe	Senegal	Seychelles	Sierra Leone	Somalia	South Africa	South Sudan	Sudan				
1.5	3.8	4.0	1.5	n.a	4.1	n.a	1.9				
Swaziland	Tanzania	Togo	Tunisia	Uganda	Zambia	Zimbabwe	2017 Benchmark				
4.0	3.1	4.9	1.7	4.4	3.6	3.2	3.9				